

کتابخانه و موزه ملی ملک

کتابخانه و موزه ملی ملک

حاج حسین آقا ملک، بنیان‌گذار کتابخانه و موزه ملی ملک، این گنجینه را در سال ۱۳۱۶ خورشیدی بر آستان قدس رضوی وقف کرد. کتابخانه و موزه ملی ملک اکنون یکی از موسسه‌های فرهنگی آستان قدس رضوی است که به شیوه غیر دولتی و غیر انتفاعی در چارچوب وقف‌نامه زیر نظر مستقیم آستان قدس رضوی فعالیت می‌کند و برپایه اساس‌نامه هدف‌هایی گوناگون همچون پیشبرد معارف، اجرای وقف‌نامه و گسترش فرهنگ وقف حفاظت از گنجینه، گردآوری به‌هنگام‌سازی و گسترش منابع و بازشناسی آثار تاریخی و فرهنگی روزگاران گذشته دارد.

کتابخانه ملی ملک با داشتن بیش از ۱۹ هزار عنوان نسخه نفیس خطی، یکی از شش مجموعه بزرگ نسخه‌های خطی در ایران است. کتابخانه در کنار نسخه‌های خطی و چاپ سنگی، بیش از یکصد هزار جلد کتاب چاپی به زبان‌های گوناگون، همچنین نشریاتی از دوره قاجار تاکنون هزاران برگ سند و بیش از صدها عنوان منبع دیداری و شنیداری در خود دارد. کتابخانه ملی ملک با دو تالار مطالعه عمومی آقایان و بانوان و یک تالار ویژه محققان و نشریات، خدمات و امکاناتی گوناگون به پژوهشگران ارایه می‌دهد. موزه ملی ملک، گنجینه‌ای سه هزار ساله از آثار و اشیای ارزشمند تاریخی در زمینه‌های گوناگون دارد. آثار تاریخی کتابخانه و موزه ملی ملک اکنون در ۱۱ تالار و یک نگارخانه بدین‌ترتیب به نمایش درآمده‌اند؛ «سکه، نشان و مدال»، «آثار خاندان غفاری و کمال‌الملک»، «تک اثر»، «حاج حسین آقا ملک»، «خوش‌نویسی و نگارگری»، «آثار لاک»، «آثار اهدایی بانو عزت‌الملک ملک»، «نمایشگاه‌های دوره‌ای»، «تمبر»، «هزارداستان (گزیده داستان‌های ایرانی-اسلامی)»، «هنر و زندگی (کاربرد هنر و صنایع در زندگی ایرانی-اسلامی)»، «علوم در ایران اسلامی». بهره‌گیری از فناوری‌های نوین دیجیتال به ویژه نمایشگرهای لمسی و امکانات شنیداری و دیداری از ویژگی‌های پاره‌ای تالارهای موزه‌ای به شمار می‌آید.

کتابخانه و موزه ملی ملک تا سال ۱۳۷۵ خورشیدی در خانه ملک در بازار بین‌الحرمین تهران برپا بود. ساختمان تازه در محوطه تاریخی باغ ملی (میدان مشق) تهران، به کوشش آستان قدس رضوی در زمینی بنا شد که حاج حسین آقا ملک در سال ۱۳۲۳ خورشیدی برای ساختمان جدید کتابخانه و موزه وقف کرده بود.

خانه تاریخی ملک

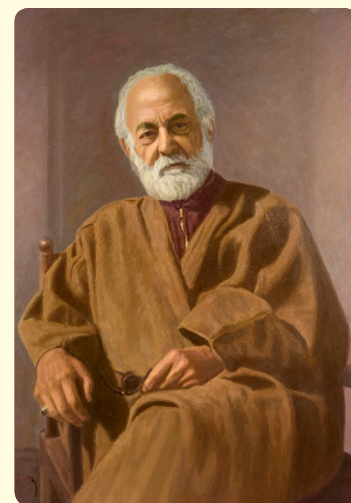
خانه تاریخی ملک

کتابخانه و موزه ملی ملک تا سال ۱۳۷۵ خورشیدی در این خانه تاریخی برپا بود. حاج حسین آقا ملک، بنیان‌گذار و واقف کتابخانه و موزه ملی ملک در سال ۱۲۵۰ خورشیدی در همین خانه زاده شده است؛ پیشینه این بنای تاریخی از این‌رو به بیش از ۱۵۰ سال پیش، به اوایل دوره قاجار بازمی‌گردد. این خانه، نخست دو بخش اندرونی (بنای پهلوی در ضلع شرقی) و بیرونی (عمارت قاجاری در ضلع غربی) داشته است. بخش اندرونی اما در آغاز دهه ۱۳۴۰ خورشیدی تخریب و ساختمان کتابخانه ملی ملک در سه طبقه جایگزین آن شد. زورخانه‌ای در ضلع شمالی عمارت قاجاری متعلق به حاج محمدکاظم ملک‌التجار، پدر حاج حسین آقا ملک بوده که احتمالاً هم‌زمان با ساخت کتابخانه تخریب شده و بنایی با معماری تازه بر جای آن نشسته است. بیرونی و اندرونی خانه از این‌پس جابه‌جا شد یعنی عمارت پهلوی (بخش کتابخانه، اندرونی پیشین) برای مخزن‌های کتاب و تالار مطالعه و پژوهش و عمارت قاجاری (بیرونی پیشین) به زندگی خصوصی حاج حسین آقا ملک و خانواده‌اش و ویتترین‌های آثار تاریخی اختصاص یافت. عمارت قاجاری در جایگاه هسته اصلی خانه تاریخی ملک، یک حیاط مرکزی دارد که دورتادور آن را بنایی دربرگرفته است. اتاق حاج حسین آقا ملک معروف به اتاق مخمل، در شمال حیاط و تالاری بزرگ، پشت آن جای دارد. خانه همچنین بخش‌هایی گوناگون همچون اتاق‌های خصوصی و پذیرایی، آب‌انبار، زیرزمین‌های گسترده و آشپزخانه در خود جای داده است. خانه ملک تزیینات جذاب معماری دارد که همچون دیگر بناهای دوره ناصری از هنر اروپایی، در آمیزش با هنرهای سنتی ایران تأثیر پذیرفته است. ازاره‌های دیوارهای بیرونی با سنگ‌هایی زینت یافته است که با نقش گل و گیاه حجاری شده‌اند. آجرهای تراش‌خورده در بالای دیوارها جای دارند و میان‌شان قاب‌هایی از کاشی هفت‌رنگ با نقش‌های اسلیمی، هندسی و انسان و حیوان به چشم می‌آید. گچ‌بری‌هایی با رنگ‌آمیزی نیز درون بنا به کاررفته است. ازاره‌های دیوارها به پارچه یا مخمل کوبی آراسته بوده، سقف پاره‌ای تالارها و اتاق‌ها با قاب‌بندی‌های چوبی تزیین شده است.

حاج حسین آقا ملک

حاج حسین آقا ملک، بنیان‌گذار و واقف کتابخانه و موزه ملی ملک، فرزند حاج محمدکاظم ملک‌التجار بازرگان پرآوازه دوره قاجار، ۱۰ خرداد ۱۲۵۰ خورشیدی در تهران زاده شد. آقا مهدی، پدر بزرگاش از دوستان میرزا تقی‌خان فراهانی (امیرکبیر آینده) پیشکار ناصرالدین میرزا ولیعهد قاجار در آذربایجان بود. میرزا تقی‌خان با درگذشت محمد شاه قاجار، ولیعهد را با قرض گرفتن ۱۰۰ هزار تومان از آقا مهدی به تهران آورد و بر تخت سلطنت نشاند. آقا مهدی نیز به تهران آمد و به پاس خدمت‌اش لقب ملک‌التجاری را از ناصرالدین شاه گرفت. این لقب پس از آقا مهدی به فرزندش محمدکاظم رسید. او همچون پدر به بازرگانی روی آورد و گستره فعالیت‌هایش به وادی سیاست رسید. حاج محمدکاظم ملک‌التجار از راه تجارت و زمین‌داری، ثروتی انبوه برای فرزندان گذاشت. حاج حسین آقا ملک فرزند حاج محمدکاظم هم‌زمان با فراگیری علوم قدیمه، زبان فرانسه را نیز در مدرسه فرانسوی آلیانس فراگرفته بود، در ۲۸ سالگی در مسیر سفر به خراسان برای اداره املاک پدر، پس از تماشای نسخه‌های خطی در نیشابور از دیوان ابن‌یمین شاعر سده ششم هجری، همچنین در پی آشنایی با پاره‌ای از نفایس حرم رضوی، به گردآوری نسخه‌های خطی و تشکیل کتابخانه علاقه‌مند شد. او کتابخانه‌اش را از دهه‌های پایانی سده سیزدهم هجری در مشهد بنیان‌گذار و پس از درگذشت پدر، به خانه پدری در بازار حلی‌سازها (بین‌الحریمین کنونی) در تهران آورد و در دسترس اهل دانش گذاشت. حاج حسین آقا ملک سرانجام این گنجینه ارزشمند را به همراه دیگر آثار تاریخی و هنری با خانه پدری و اثاثیه آن در ۶ آبان ۱۳۱۶ خورشیدی بر آستان امام رضا علیه‌السلام وقف کرد. او که املاک و مستغلاتی بسیار نیز در تهران و خراسان بر کارهای خیریه و عام‌المنفعه وقف و اهدا کرد، در سوم مرداد ۱۳۵۱ خورشیدی درگذشت و در حرم امام رضا علیه‌السلام به خاک سپرده شد.

ارتباط با ما

* خانه تاریخی ملک

نشانی/ تهران، خیابان ۱۵ خرداد، بازار بزرگ تهران، پله نوروزخان، بازار بین‌الحریمین تلفن/ ۵۵۶۱۷۴۲۳

* موسسه کتابخانه و موزه ملی ملک

تلفن‌خانه/ ۰۹۸۸۰۶۶۷۰۶۶۷۲۶۶۱۳ - ۶۶۷۲۶۶۵۳ روابط عمومی/ ۶۶۷۵۱۲۹۱ شماره/ ۰۵۹۷۴۶۶۷

نشانی/ تهران، میدان امام خمینی (ره)، سردر باغ ملی، خیابان ملل متحد، صندوق پستی ۵۴۷/۱۱۱۵۵۵

پایگاه اینترنتی و پست الکترونیک

www.malekmuseum.org

www.maleklibrary.ir

info@malekmuseum.org

